

Nr 10

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden till extra utgifter, dels ock motion om inrättande av särskilda studentpräst-befattningar i Uppsala m. fl. universitetsstäder.

Under punkterna 1 och 2 härnedan behandlar utskottet genom propositionen väckta frågor, medan motionen behandlas under punkten 3.

1. Anslag till särskild prästerlig verksamhet utom riket

Genom en den 17 januari 1958 dagtecknad proposition, nr 54, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats i tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, föreslagit riksdagen, såvitt nu är i fråga, att medgiva, att ur kyrkofonden må utgå bidrag till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse för avlönande av i dess tjänst i utlandet anställda präster i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för ecklesiastikdepartementet i här nedan intagna anförande förorddat.

Det allmännas kostnad för avlönande av de i svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelsens tjänst i utlandet anställda prästerna skall jämlikt 6 § andra stycket fjärde punkten lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofonden utgå ur nämnda fond. Kostnaden bestämmes av Kungl. Maj:t efter av riksdagen godkända grunder.

För närvarande utgår bidrag ur kyrkofonden till avlöning av elva i sjömansvårdsstyrelsens tjänst i utlandet anställda präster.

Det årliga avlöningsbidraget till varje präst utgör för närvarande 14 900 kronor.

Sjömansvårdsstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1957 anmält sina önskemål för budgetåret 1958/59. Styrelsen erinrar därvid om att den löneökning å mellan 8 och 10 procent, som enligt beslut av 1957 års riksdag från och med den 1 januari 1957 tillerkänts såväl stats-tjänstemännen som det lönegradsplacerade territoriella prästerskapet, även kommit prästerna i de svenska församlingarna i utlandet till del. Enär sjömansprästerna i icke mindre grad än nämnda utlandspräster drabbats av levnadskostnadernas ökning, finner styrelsen det skäligt, att även sjömansprästerna erhåller motsvarande kompensation. Styrelsen föreslår sålunda, dels att lönebidragen från och med budgetåret 1958/59 höjes från 14 900 kronor till 16 200 kronor per befattningshavare och år (8,7 procents höj-

ning), dels att för tiden den 1 januari 1957—den 30 juni 1958 retroaktiva lönetillägg å 1 950 kronor får utgå till envar av dessa befattningshavare.

Statskontoret och kammarkollegiet har icke haft något att erinra mot bifall till framställningen.

Departementschefen. Med hänsyn till de allmänna höjningarna från och med den 1 januari 1957 och den 1 januari 1958 av lönenivån för stats-tjänstemännen och det lönegradsplacerade territoriella prästerskapet ävensom prästerna i de svenska församlingarna i utlandet finner jag mig böra föreslå, att det nu utgående bidraget å 14 900 kronor till avlönande av sjömanspräst från och med nästa budgetår höjes till 16 800 kronor för befattningshavare och år. Vidare torde för tiden den 1 januari 1957—den 30 juni 1958 ur kyrkofonden böra utgå lönetillägg, beräknat till 2 250 kronor för befattningshavare och år, till envar av de präster, som under denna tid erhållit avlöningsbidrag ur kyrkofonden.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att riksdagen måtte bifalla propositionen i förevarande del.

2. Kostnader för vissa kommittéer och utredningar

Genom ovan omförmälda proposition, nr 54, har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att medgiva

a) att de till 37 754 kronor uppgående kostnaderna för den av kommittén angående kvinnas behörighet för prästtjänst verkställda utredningen må avföras på kyrkofonden; samt

b) att från kyrkofonden må till åttonde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga överföras ett belopp av 103 390 kronor 18 öre.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 november 1955 har statskontoret anmält, bland annat, att i förskott från kyrkofonden för gäldande av kostnaderna för den av kommittén angående kvinnas behörighet för prästtjänst verkställda utredningen utanordnats 37 754 kronor.

Från åttonde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga har till bestridande av kostnaderna för i följande sammanställning angivna, avslutade utredningar på det kyrkliga området utgått följande belopp:

Sakkunniga för den andliga vården vid sjukhusen	70 446: 16
1953 års kyrkomusikersakkunniga	7 888: 50
Sakkunnig för utarbetande av förslag till vissa ändringar i kyrkohandboken	11 850: 42
Sakkunniga för utarbetande av bihang till kyrkohandboken.	13 205: 10
Summa kronor	103 390: 18

Departementschefen. Kostnaderna för ifrågavarande kommittéer och utredningar är av den art, att de bör slutligt gäldas av kyrkofonden.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att riksdagen måtte bifalla propositionen i förevarande del.

3. Inrättande av särskilda studentprästbefattningar

I samband med ovan omförmälda proposition, nr 54, har utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare av herr *Svenungsson m. fl.* väckt motion, nr 42.

I motionen hemställas

1. »att riksdagen måtte besluta om inrättande av särskilda prästbefattningar i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg med uppgift för innehavaren att såsom studentpräst med heltidstjänstgöring ägna sig åt arbete vid respektive universitet och högskolor» samt

2. »att, i avvaktan på verkställandet av detta beslut, studentprästnämnderna i Lund och Göteborg måtte tilldelas anslag ur kyrkofonden efter samma principer som gäller för anslag till de äldre studentprästnämnderna.»

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Över motionen har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver utlåtanden inhämtats från kammarkollegiet och statskontoret.

Frågans tidigare behandling

I skrivelse (nr 9) till Kungl. Maj:t hemställde 1948 års kyrkomöte att anslag måtte beviljas till en ny stiftsadjunksbefattning i vardera av Uppsala och Stockholms stift. Befattningarna skulle vara avsedda huvudsakligen för arbete bland universitets- och högskolestuderande.

I proposition (nr 169 punkten 2) till 1949 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att medgiva att ur kyrkofonden måtte utgå anslag för avlönande av högst fyra för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster. Propositionen behandlades av första lagutskottet (utlåtande nr 36), som avstyrkte propositionens förslag. Mot utskottets hemställan reserverade sig åtta av utskottets ledamöter. Första kammaren biföll (den 21 maj; protokoll nr 19 s. 81) utskottets förslag, medan andra kammaren (s. d.; protokoll nr 19 s. 84) biföll reservationen. Första lagutskottet företog i anledning härav sammanjämkning av de skiljaktiga meningarna på det sätt, att utskottet hemställde (memorial nr 47) att kamrarna med frångående av sina tidigare fattade beslut måtte besluta att medgiva, att medel ur kyrkofonden till ett belopp av högst 6 000 kronor

årligen måtte utgå såsom bidrag till avlönande av för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster. Utskottets sammanjämningsförslag bifölls — efter debatt — av kamrarna den 28 maj (första kammaren 23: 11; andra kammaren 23: 31). I riksdagsbeslutet har intet bestämts om medlens närmare fördelning. Utskottet uttalade dock i sin motivering att det syntes lämpligt att använda anslaget till bidrag till avlönande av t. ex. två studentpräster. Medlen har ock under hela den tid de utgått fördelats lika mellan studentprästerverksamheterna i Uppsala och Stockholm.

Sedermera har såväl 1951 som 1953 och 1957 års kyrkomöten (skrivelse 18/1951, 15/1953, 24/1957) till Kungl. Maj:t avgivit framställningar om inrättande av fyra prästjänster för verksamhet vid universitet och högskolor. 1951 och 1953 års framställningar har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Vid 1953 års riksdag beslöts en höjning av det årliga anslaget från 6 000 till 8 500 kronor (proposition nr 96; tredje lagutskottets utlåtande nr 15; riksdagens skrivelse nr 181).

Remissyttranden över 1957 års kyrkomötes framställning

Framställningen från 1957 års kyrkomöte, vid vars skrivelse fogats kyrkomötets andra tillfälliga utskotts betänkande nr 18, är för närvarande föremål för remissbehandling. Utskottet har haft tillfälle att taga del av de hittills inkomna remissvaren.

Kammarkollegiet har anfört:

Utredningen i ärendet ger vid handen, att studentprästen utövar en betydelsefull verksamhet bland den studerande ungdomen vid universiteten i Uppsala och Lund samt högskolorna i Stockholm och Göteborg. Särskilt synes han ha anlitats för enskild själavård (samtal och även bikt). Det är givetvis önskvärt, att studentprästen beredes möjlighet att i tillräcklig omfattning ägna sig åt denna verksamhet. Kyrkomötet avser med sin framställning, att i envar av nämnda städer skall för angiven verksamhet anställas en stiftsadjunkt. Det må emellertid erinras om att Kungl. Maj:t och riksdagen så sent som år 1953 icke funnit skäl bifalla en i samma syfte gjord framställning av 1951 års kyrkomöte. I propositionen i ämnet (nr 96) förklarade vederbörande departementschef sig icke för det dåvarande kunna tillstyrka kyrkomötets förslag, detta bland annat av finansiella skäl. Sakläget lär därrefter icke kunna anses ha väsentligt förändrats. Det må ock erinras om det behov av ytterligare prästerliga tjänster, som gör sig gällande på andra områden och som synes vara mera trängande, behov som därför torde böra i första hand tillgodoses. Kollegiet avser närmast behovet av en viss utökning av antalet församlingspräster inom Stockholms stad. Rådande prästbrist synes i övrigt utgöra särskild anledning att iakttaga återhållsamhet, då fråga är om inrättande av prästerliga tjänster för nya ändamål. För närvarande äro de fyra studentpräster anställda såsom pastoratsadjunkter, alltså i församlingstjänst. En sådan anknytning till den vanliga prästerliga verksamheten inom ett pastorat synes kunna vara av

värde för studentprästen, även såvitt angår dennes verksamhet bland studenterna. Vidare må anmärkas, att studenterna uppehålla sig vid universitet och högskolor endast under själva lästerminerna och att det kan vara lämpligt, att studentprästen under annan tid av året ägnar sig åt församlingstjänst.

Statskontoret har erinrat om att statsmakterna så sent som 1953 icke funnit skäl bifalla en motsvarande framställning från 1951 års kyrkomöte. Med hänsyn härtill och då för övrigt rådande prästbrist utgjorde anledning att iakttaga varsamhet med inrättande av nya tjänster, har statskontoret avstyrkt framställningen.

Teologiska fakulteten vid Uppsala universitet har uttalat, att den funnit den begärda åtgärden angelägen.

Rektorsämbetet vid Lunds universitet har vitsordat att den studentprästverksamhet, som med enskilda medel sedan år 1949 bedrivits i Lund, fyllt ett behov.

Rektorskonventet vid Stockholms högskolor har anfört:

I studentens på många vis utsatta livssituation äro psykiska konflikter ingalunda ovanliga, och i sådana sammanhang utgör avsaknaden av särskilda studentkuratorer och studentpsykiater en allvarlig brist. Rektorskonventet finner för sin del angeläget, att åtgärder i första hand vidtagas för att bereda studenterna tillgång till psykisk hjälpverksamhet i form av kuratorer och psykiater. Det nu sagda utesluter emellertid icke att behov jämväl kan föreligga av den speciella andliga hjälpverksamhet, som endast en präst kan utöva. De uppgifter och redogörelser för studentprästens i Stockholm verksamhet, som föreligger i ärendet, synes utvisa att det finns ett behov hos många studenter av religiös omvårdnad och hjälp. Beaktansvärt synes även vara det förtroende, som studentprästens verksamhet tillvunnit sig hos studentkårens ledning. Mot bakgrunden härav anser sig rektorskonventet för sin del böra tillstyrka att studentprästtjänsten i Stockholm för framtiden gives en sådan struktur att dess innehavare kan ägna hela sin tid åt studentarbetet.

Rektorsämbetet vid Göteborgs universitet har anfört:

Enligt inspector för den medicinska studentföreningen råder bland de medicine studerande ett betydande intresse för studentprästens verksamhet. I följd härav tillstyrker inspector det framlagda förslaget vad angår Göteborg. Den filosofiska fakultetens studenter ha däremot, såsom framgår av dess inspectors, professor Lönnroths, yttrande, eftertryckligt tagit avstånd från studentprästinstitutionen genom att vägra låta sig representeras i studentprästmöden. Professor Lönnroth finner studentprästens verksamhet uppenbart obehövlig för filosofiska fakultetens studenter och anser det böra övervägas, om icke denna befattning borde lämna rum för någon ur studenternas synpunkt mera behövlig. — Under hänvisning till det omvittnade värde som studentprästens verksamhet äger för en betydande kategori av universitetets studenter anser sig rektorsämbetet böra tillstyrka det framlagda förslaget. Ämbetet förutsätter emellertid att, om förslaget förverkligas, något organ inom studentkåren beredes tillfälle att yttra sig över sökandena till ifrågakvarande befattning.

Sveriges förenade studentkårer har anfört:

Efter 1953 års studentriksdag har behovet av en psykisk hälsovård bland studenterna känts så starkt, att studentorganisationerna — i avvaktan på åtgärder från samhällets sida — själva i samarbete med psykiatriker och psykologer på de fyra kårorterna sökt bemästra de mest påträngande problemen. Vid en konferens om anpassningsproblem och behovet av psykisk hälsovård bland studenter, som studentkärerna anordnade i Stockholm den 12—13 april i år, behandlades ånyo de studentsociala problem, som kyrkomötets tillfälliga utskott synes ha åsyftat. Som framgår av den konferensrapport, vilken bifogas detta yttrande, konstaterades därvid, att behovet av studentpsykiatrisk verksamhet var stort. — Beträffande slutligen behovet av särskild verksamhet på det religiösa planet bland studenterna saknar studentkärerna möjlighet att uttala sig.

Uppsala studentkårs styrelse har anfört:

Vid behandlingen av detta ärende inom Sveriges förenade studentkårer har inom Uppsala studentkår frågan bedömts på ett sätt, som icke oväsentligt avviker från den uppfattning, som framkommer i studentkärernas yttrande. Under hänvisning till styrelsens kännedom om det goda samarbete, som förekommer mellan studentprästen och den läkare, som närmast har att svara för den psykiska hälsovården bland Uppsala studenter, vill styrelsen uttala, att från de synpunkter — främst studentsociala — vilkas tillgodoseende studentkåren främst har att bevaka, intet finnes att erinra mot den föreslagna ombildningen av studentprästtjänsten.

Göteborgs studentprästmånd har tillstyrkt framställningen.

Remissyttranden över motionen

Kammarkollegiet, som hänvisar till sitt här ovan återgivna yttrande, anför att studentprästverksamhet bedrivs vid universitetet i Lund sedan år 1949 och vid universitetet i Göteborg sedan år 1955. Det måste därför anses befogat, att ett årligt anslag ur kyrkofonden beviljas även för denna verksamhet. Anslaget synes lämpligen kunna maximeras till 6 000 kronor.

Statskontoret anför:

På församlingspräst ankommer att handhava själavården för alla dem, som vistas inom hans pastorat. Detta åliggande åvilar honom oavsett om inom pastoratet boende äro där kyrkoskrivna eller ej. Det faller sålunda på hans lott att ombesörja sådan vård vid inom pastoratet befintliga skolor och inrättningar av olika slag, även om eleverna äro kyrkoskrivna inom andra församlingar. Särskilda befattningar ha i princip ej inrättats utanför församlingsorganisationen av den anledningen att anstalter av detta slag funnits inom pastoratet. För sjukhusens del har också nyligen den principen följts, att den prästerliga verksamheten vid dessa skall inordnas i församlingsvården och ingå i församlingsprästernas tjänsteåligganden (prop. 76/1958). Enligt ämbetsverkets mening bör även vid universitet och högskolor den andliga verksamheten ordnas inom ramen för den församlingsprästerliga organisationen. För närvarande tjänstgör som regel pastorats-

adjunkter bland studenterna. En sådan ordning bör enligt statskontorets mening även för framtiden bibehållas. Flera fördelar synas stå att vinna genom anknytningen till församlingsorganisationen. Den växelverkan mellan församlingsarbete och arbete bland studenterna, som denna organisationsform erbjuder, torde kunna vara av värde ur såväl studenternas som prästens synpunkter. Större möjligheter synas även härigenom kunna ernås vid arbetets organiserande. Verksamheten bland studenterna torde därjämte behöva uppehållas endast under själva lästerminerna. Det måste därför vara lämpligt, att präst, som verkar bland studenterna, under annan tid av året kan utnyttjas inom församlingsarbetet. Statskontoret kan på grund av det anförda icke tillstyrka, att särskilda befattningar för heltidsanställda studentpräster inrättas i Uppsala, Stockholm, Lund och Göteborg eller att, i avvaktan på verkställande av detta beslut, studentpräsnämnderna i Lund och Göteborg tilldelas anslag ur kyrkofonden.

Statskontoret vill i detta sammanhang erinra om att vid fjolårets riksdag (prop. 153/1957) riktlinjer uppdrogos för en allmän reglering av pastoraten i riket och en omfördelning av den prästerliga arbetskraften, vilken reglering är avsedd att genomföras under år 1961. Det skall ankomma på domkapitlen att avgiva förslag till ny indelning och organisation för respektive stift i enlighet med av riksdagen godtagna riktlinjer. Möjlighet finnes sålunda för domkapitlen att, vad gäller universitets- och högskolestäder, vid uppgörande av förslag till tjänsteorganisation taga viss hänsyn till förekomsten av dylika lärosäten.

Utskottet

Motionen innehåller två yrkanden. Det *första* innebär att studentprästbefattningar skall inrättas i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg. Yrkandet överensstämmer i sak med en av fjolårets kyrkomöte till Kungl. Maj:t gjord hemställan, vilken för närvarande är föremål för remissbehandling. Motionärernas *andra* yrkande innebär att det årliga anslag å 8 500 kronor, som för närvarande utgår ur kyrkofonden som bidrag till den frivilliga studentprästverksamheten, skall höjas till 17 000 kronor.

Beträffande motionärernas *första* yrkande anser utskottet det icke finnas anledning att nu upptaga detsamma till saklig behandling. Om så skedde, skulle behandlingen av kyrkomötets enahanda hemställan, vilken ännu är beroende av Kungl. Maj:ts prövning, komma att föregripas, vilket utskottet ej finner lämpligt, särskilt som utredningsmaterialet ännu ej är fullständigt.

Beträffande motionärernas *andra* yrkande föreligger väl ej samma betänkligheter mot att redan nu upptaga frågan till sakbehandling. Å andra sidan anser utskottet att frågans behandling utan olägenhet kan anstå under den förhållandevis korta tid det i sammanhanget kan bli fråga om, och att det är lämpligare att hela det föreliggande frågekomplexet behandlas i ett sammanhang.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motion II: 42 icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1958

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Osvald, Lindahl, Grym, Axel Jansson,*
Göran Karlsson, Ebbe Ohlsson och Robert Johansson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Åhman, fru
Torbrink, herrar Johnsson i Kastanjegården, Bengtsson i Halmstad, Pers-
son i Tandö, Bengtsson i Göteborg och Jansson i Aspeboda.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Åhman* och *Bengtsson* i Göteborg, vilka ansett att utskottets
utlåtande under 3. *Inrättande av särskilda studentprästbefattningar* från
och med det stycke som börjar: »Beträffande motionärernas *andra* yrkande
etc.» bort ha följande lydelse:

Beträffande motionärernas *andra* yrkande anser utskottet däremot, att
det årliga anslaget å 8 500 kronor, som för närvarande utgår ur kyrkofon-
den som bidrag till den frivilliga studentprästverksamheten, bör höjas till
17 000 kronor, varigenom samma bidrag, som nu utgår till Uppsala och
Stockholm, skulle kunna lämnas även till Lund och Göteborg.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen II: 42 måtte be-
sluta att medgiva att det årliga anslag, som med stöd av
6 § andra stycket fjärde punkten lagen om kyrkofond ut-
går till särskild prästerlig verksamhet bland universitets-
och högskolestuderande m. fl., må från och med den 1 juli
1958 höjas från 8 500 kronor till 17 000 kronor.